

קונטרס

בְּרִגְעַ הָאֲחֵרוֹן

יחזק ויעודד את נשמות ישראל לא להתיאש בשום פנים ואפן מפל מה שעובר עליו, ויגלה לו עצות נפלאות אין להתחזק בעתים הללו, שהעולם מלא פחדים גדולים.

בנוי ומיסד על-פי דברי
רבינו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבינו
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו
ועל-פי דברי תלמידו, מורנו
הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אגיס ליה
רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו
ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי
חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי
חסידי ברסלב
עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁאָסוּר לְהִתְיַאֵשׁ בְּשׁוּם
פְּנִים וְאֶפֶן, וְאֶפְלוּ כְּשֵׁרוּאָה שְׁפָלוּ כָּל
הַקְּצִים, עִם כָּל זֹאת צָרִיכִים לְזָכֹר, אֲשֶׁר
הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֹא יַעֲזֹב אֶת הָאָדָם,
וְאֶפְלוּ שְׂאִינוּ רוּאָה מְרֵאָה מְקוּם שֶׁל יְשׁוּעָה,
עָלִיו לְזָכֹר, אֲשֶׁר "בְּרַגַע אַחֲרוֹן" יְכוּל
הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְעֲזֹר לוֹ.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תתקב)

קוונטרס

בְּרַגַע הָאַחֲרוֹן

עם ישראל נמצאים עכשו "בְּרַגַע הָאַחֲרוֹן" של הגלות, ולכן עלינו להתכונן לגאולה. רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'): כָּל הַגְּלוּת זֶה רַק מַחֲמַת חֶסֶד וְאַמוּנָה. אִם אָדָם הִיא מְאֲמִין בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּמְלֵא כָּל עֲלָמִין וְסוּבֵב כָּל עֲלָמִין וּבִתּוֹף כָּל עֲלָמִין, בְּכֻלּוֹ לֹא הִיא שִׁיף גְלוּת. כִּי הַגְּלוּת זֶה רַק מֵצַד הַגּוֹף, כִּי הַנְּשָׂמָה אֵף פַּעַם לֹא הִלְכָה בַּגְּלוּת, נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל מִמַּשׁ, עֵצָם אֱלֹקוֹת. וְלִכֵּן מֵה שֶׁהִלְךְ בַּגְּלוּת זֶה רַק הַגּוֹף, וְנִתְקַיֵּם (תהלים קו, לה): "וַיִּתְעַרְבוּ בַּגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מֵעֲשִׂיהֶם". וְזֶה עֵקֶר הַצָּרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רנ): מֵה שֶׁעָם יִשְׂרָאֵל מְרַגְּשִׁים אֶת הַצָּעַר וְנִמְצָאִים בַּגְּלוּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְעַרְבִים בֵּין אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל

טבע, מקרה ומזל, וְכֹל אֲשֶׁר עוֹבֵר עַל בְּנֵי-אָדָם זֶה רַק מִחֲמַת שְׁעָשׂוֹ שְׁטִיּוֹת, וְכֵאלוֹ זֶה הָיָה תְּלוּי בְיָדָם מֵה יִקְרָה וְאִיךָ יֵאָרֵעַ. וְלָכֵן אָדָם נִשְׁבֵּר, וְשׂוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ: "אִיךָ עָשִׂיתִי טְעוֹת כְּזוֹ? ! וְאִיךָ הִגַּעְתִּי לְמִשְׁגָּה כְּזוֹ? ! וְלָמָּה הִלַּכְתִּי בְּדַרְךְ זוֹ שֶׁנִּפְלַתִּי וְנִשְׁלַכְתִּי בָּהּ, הֲלֹא הָיָה לִי לְלַכֵּת בְּדַרְךְ אַחֲרֵת" וְכוּ' וְכוּ'. וְאִינוּ קוֹלֵט, שְׂאִין בְּלִעְדָיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, דְּבָר גְּדוֹל וְדָבָר קָטָן אִינוּ נֶעֱשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֲלֹא בְּהִשְׁגַּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיוֹן. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֲלִין ז.): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְּמִטָּה, אֲלֹא אִם כֵּן מִכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה; כָּל דְּבָר קָטָן שְׁקוּרָה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲפֹלוּ נִקְיַפְתָּ אֶצְבָּע קִטְנָה, זֶה נֶעֱשֶׂה מִלְּמַעְלָה. מִכָּל שְׂכָן וְכָל שְׂכָן שְׂאֲנוּ רוּאִים דְּבָרִים נוֹרָאִים וּמְזַעְזָעִים מְאֹד, שְׁקוּרִים מִלְּמַעְלָה, בְּיָדָי זֶה נֶעֱשֶׂה מִמְּנוֹ יִתְבַּרֵךְ. וְיֵמָּה שְׂאָדָם מְרַגֵּישׁ אֶת הַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים, זֶה רַק מִחֲמַת שֶׁנִּפְלַת תַּחַת הַמָּקוֹם וְתַחַת הַזְּמַן. אֲבָל אִם אָדָם מִמְּשִׁיף עַל עַצְמוֹ הַשְּׁגָחָה מִמְּנוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲזַי אֵין גְּלוּת. וְכִמּוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן נו'): כְּשֵׁישׁ לְאָדָם לֵב, אֵין שִׁיף אֶצְלוֹ מָקוֹם כָּלֵל, כִּי אֲדַרְבָּה הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ; הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא וְאֵין בְּלִעְדָיו נִמְצָא, וּמֵלֵא כָּל הָעוֹלָם כְּבוֹדוֹ; אָדָם רוּאָה שְׂאִינוֹ מִצְּלִיחַ בְּאִיזָה מְקוֹם, אֲזַי חוֹשֵׁב שֶׁיַּעֲבֹר מְקוֹם, וְאוּלַי שֶׁם יִצְּלִיחַ, וְעוֹבֵר לְמְקוֹם אַחֵר וְאִינוֹ מִצְּלִיחַ גַּם

שָׁם וְכוּ', וְכֵן הוֹלִיךְ נַע וְנָד וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְקוֹמוֹ, אֲשֶׁר
זוֹ הַגְּלוּת שְׁלוֹ, וְזֶה מַחְמַת שְׁאִין לוֹ אֲמוּנָה, כִּי אִם
הִיְתָה לְאָדָם אֲמוּנָה, הִיְתָה מוֹצֵא מְקוֹמוֹ בְּכָל מְקוֹם.

וְלָכֵן עָלִינוּ עִתָּה לְקַחַת אֶת עֲצָמֵנוּ בְּתוֹךְ הָאֲמוּנָה
הַקְּדוּשָׁה, וְלַדַּעַת שְׁכָל הַקּוֹרֶה עִמָּנוּ — בֵּין בְּגִשְׁמִי
וּבֵין בְּרוּחָנִי זֶה מִמָּנוּ יִתְבָּרֵךְ. וְכָל הָעוֹבֵר עָלֵינוּ יֵשׁ
בְּזֶה כְּוָנָה עֲמֻקָּה, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה שְׁנַחֲזוֹר
בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה. חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אוֹמְרִים (מְנַחוֹת נג.):
מֵה זֵית אֵינוֹ מוֹצִיא שְׁמָנוֹ אֶלָּא עַל-יְדֵי כְּתִית, כִּי
יִשְׂרָאֵל אֵינָם חוֹזְרִים לְמוּטָב, אֶלָּא עַל-יְדֵי יִסּוּרִים.
אָדָם שׁוֹכַח מֵהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁהַכֹּל
טֹבֵעַ, מְקַרָּה וּמְזוֹל, וּמְפַחַד מִרְשָׁעִים וּמֵאֲמוֹת הָעוֹלָם,
וְשׁוֹכַח שְׁהֵנָה הוּא נִמְצָא "בְּרִגְעַ הָאֲחֵרוֹן" לְהִגָּאֵל.
וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לוֹ מְכוֹת, כְּדֵי שְׂיִתְעוֹרֵר
מֵהַשְׁנָה הָעֲמֻקָּה שְׂיִשָּׁן בָּהּ, שְׂיִתְעוֹרֵר מֵהַעֲצָלוּת
וְהַעֲצָבוּת שְׁלוֹ, וְיִחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְלָכֵן אוֹמְרִים
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט', סִימָן ח'): "טוֹב
מְאֹד" — זֶה מִדַּת הַיִּסּוּרִים, שֶׁעַל יְדֵהּ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים
לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם שְׂיֵשׁ לָהֶם טְעָנוֹת
עַל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — "לָמָּה מִגִּיעַ לִי יִסּוּרִים, לָמָּה
בָּאוּ לִי עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים כְּאֵלוֹ", אֵךְ מִי שׁוֹאֵל כֵּן?
מִי שֶׁהוּא חָסֵר דַּעַת, כִּי אִם הִיְתָה לְאָדָם אֲמוּנָה

פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׁדָבַר גְּדוֹל וְדָבַר קָטָן אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה
 מֵעֲצָמוֹ, אֲלָא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיוֹן, לֹא הָיָה
 שׂוֹאֵל שְׂאֵלוֹת כְּאֵלוֹ, אֲלָא הָיָה יוֹדֵעַ, שְׁכָל מַה שְׁנֶעֱשֶׂה
 לוֹ, זֶה מַחְמַת שְׁמַנְעֲנָעִים אוֹתוֹ, וְאִם רַק יִצִּיר בְּדַעְתּוֹ,
 שְׁכָל הָעוֹלָם כְּלוּ זֶה אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וּמַה
 שְׁעָלְיוֹ לַעֲשׂוֹת — רַק לְפִתּוֹחַ אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֵלָיו
 יִתְבַּרְךָ, אֲזִי כְּבָר נִמְצָא אֶצְלוֹ יִתְבַּרְךָ. שְׁכָל זֶה עֲנִין
 תְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת, אֲשֶׁר אָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַב"ן,
 חֶלֶק ב', סִימָן כה): הַהַתְּבוּדוֹת הֵיא מַעֲלָה עֲלִיוֹנָה מִהַכֹּל,
 דְּהֵינּוּ שְׂאָדָם יִרְגִיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלוֹ, כְּאֲשֶׁר יִדְבֹר אִישׁ אֶל רַעְהוּ וְהֵבֵן אֶל
 אָבִיו, וְעַל-יַדֵּי-זֶה בּוֹנֵה לַעֲצָמוֹ אֶת הָאֲמוּנָה, לִידַע
 שְׁזֶה "הַרְגַע הָאֲחֵרוֹן" לְפָנַי הַגְּאֻלָּה. אֲבָל יַעַן שְׂאָדָם
 חוּטָא, אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (סֵפֶר-הַמִּדּוֹת, אוֹת אֲמוּנָה, סִימָן כב):
 הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם, מִכְּנִיס כְּפִירָה בְּאָדָם; אֲזִי נִדְמָה לוֹ
 כְּאֵלוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עֲזֹב אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִתְּנַהֵג
 לְבַד, וְאֲבָד מְנוּס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, בְּשַׁעַה שְׁחִכְמֵינוּ
 הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (תְּנַחֲמָא וַיֵּא א'): אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הָיוּ זְהִירִים בְּתַפְלָה, שְׂאִין מִדָּה
 אַחֲרֵת יָפָה הֵימְנָה, וְהֵיא גְּדוּלָה מְכָל הַקְּרַבְנוֹת, וְאֶפְלוּ
 אֵין אָדָם כְּדָאֵי לַעֲנוֹת בְּתַפְלָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֻסָּד עִמוֹ, כִּיּוֹן
 שְׁמַרְבָּה בְּתַחְנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֻסָּד עִמוֹ. וְזוֹ הָעֲצָה —
 רַק לְבַקֵּשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,

תִּפְקַח עֵינַי וּלְבָבִי, שְׁאֲזַכֶּה לְרֹאוֹתְךָ וּלְהִרְגִישׁ אוֹתְךָ שְׂאֲתָה נִמְצָא וְאִין בְּלַעְדֶּיךָ נִמְצָא, וְאֵהִיָּה רְגִיל תְּמִיד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ, עַד שְׁאֲזַכֶּה לְהוֹרִיד אֶת כָּל הַלְבוּשִׁים וְהַפְסוּיִים, הַעֲלֵמוֹת וְהַהִסְתָּרוֹת שְׂמַעְלִימִים וּמְכַסִּים אוֹתְךָ מִמְּנִי, שְׂאֲנִי חוֹשֵׁב, שְׂיֵשׁ פֹּה טַבַּע, מְקַרָּה וּמְזֹל, בְּשַׁעַה שֶׁהַכֹּל זֶה אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֹּל, וְזַכְּנִי לְהִיּוֹת נִכְלָל בְּךָ, וְעַל-יַדֵּי-זֶה אֲזַכֶּה לְהִיּוֹת תְּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וּלְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ בְּשַׁעֲשׂוּעַ דְּמַלְכָּא, וּלְהַנּוֹת מִזִּיו הַשְּׂכִינָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם". וְכֵן צָרִיךְ אָדָם לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְדֵי פַעַם בְּפַעַם, וְזֶה בּוֹנֵה לוֹ אֶת הָאֱמוּנָה הַקָּדוֹשָׁה. כִּי בְּשַׁעַה שְׂאָדָם בָּא אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ וּמִסֵּפֵר לְפָנָיו כָּל הָעוֹבֵר עָלָיו בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁיטוֹת, בְּלִי שׁוּם חֲכָמוֹת וְשִׁכְל כָּלָל, עַל-יַדֵּי-זֶה מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ נַעַם עֲרֵבוֹת זִיו הַשְּׂכִינָה, וְהוּא שְׂמִיחַ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. כִּי לָמָּה אָדָם שְׂרוּי בְּעֲצָבוֹת וּבְמַרָּה שְׂחִנְיָה וּבְדַכְּאוֹן? כִּי נִדְמָה לוֹ, שְׂזֶה הַרְּגַע הָאֲחֵרוֹן שְׂלוֹ, וְאָבֵד מְנוּס וְתִקְוָה מְמַנּוּ, וּכְבָר אֵינְנוּ שְׂוֵה מְאוּמָה, וּכְבָר לֹא יִרְאֶה אִף פַּעַם אוֹר בְּקִצָּה הַמְּנַהֲרָה, וְזֶה מַה שְׂהוֹרֵס אוֹתוֹ. וְלִהְפֹךְ — אִם הִזָּה אָדָם יוֹדֵעַ, שְׂזֶה הַמְּצָב שְׂאֵלָיו נִקְלַעְתִּי, שְׂאֲנִי מְלֹא חוֹבוֹת וְיִסּוּרִים, וְהִרְשָׁעִים רוֹצִים רַק לְתַפֵּס אוֹתִי, וּלְהַכְנִיסֵנִי בְּפִח וּבְמַלְכָּדֵת, אֲבָל זֶה "הַרְּגַע הָאֲחֵרוֹן" שֶׁל הַצָּרוֹת שְׂלִי, כִּי הִנֵּה אֲנִי כְּבָר יְכוּל לְצֵאת — אִם רַק אֶתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ-

בְּרוּךְ-הוּא, וְלְהֶאֱמִין שֶׁהַכֹּל זֶה בְּהַשְׁגָּחָה, אִזּוֹ אֵהְיָה
 שְׂמֵחַ. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תוֹרֵיעַ ה'):
 אָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִם אַתֶּם מְשַׁמְרִים אֶת
 הַמְצוּוֹת וְתִשְׁמְחוּ בָהֶם, אָנִי מוֹסִיף לָכֶם שְׂמֵחָה. מָה
 הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִבְּקֵשׁ אוֹתָנוּ? שְׂנֵקִים אֶת רְצוֹנוֹ. הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא נָתַן לָנוּ תְּרִי"ג מְצוּוֹת: רַמ"ח מְצוּוֹת עֲשֵׂה
 וְשֵׁס"ה לֹא תַעֲשֶׂה, וְשִׁבְעַת מְצוּוֹת דְּרַבָּנָן, אֲשֶׁר בִּיחַד
 הֵם כְּתוּבִים. וְלָכֵן אוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹתֵרִין, חֶלֶק א', סִימָן
 ר'), שֶׁכָּל יְהוּדֵי הוּא אֶבֶן יִקְרָה בְּכֶתֶר הַמְּלָךְ, וְלָכֵן
 צָרִיכִים לְחַפֵּשׂ אֶת הַטּוֹב אֲצֵל כָּל יְהוּדִי. כִּלְנוּ הֵינּוּ
 בְּהַר סִינַי, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ שָׁמְעוּ אֶת קוֹל הַתּוֹרָה,
 וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה ל'): כִּיּוֹן שְׂיִוְצָא
 הַתֵּינֹק לְאוֹר הָעוֹלָם, בָּא מִלְּאָף וְסוֹטְרוֹ עַל פִּיו
 וְשׁוֹכַח הַכֹּל. אוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹתֵרִין, חֶלֶק ב', סִימָן
 כו'): מִשֶּׁהָ רַבֵּנוּ נִמְצָא אֲצֵל כָּל יְהוּדִי בְּכָל אֶבֶר וְאֶבֶר,
 וּמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד אוֹתוֹ: תְּקִים בִּי אֶת הַמְצוּוֹת. וְכַמְּאֲמָרם
 ז"ל (תַּנְחוּמָא כִּי תַצֵּא ב'): רַמ"ח מְצוּוֹת עֲשֵׂה יֵשׁ בַּתּוֹרָה
 כְּמַנִּין אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם צוֹעֲקִים עַל
 הָאָדָם: עֲשֵׂה אוֹתָנוּ שְׂתַחֲיָה בְּזִכּוֹתָנוּ וְתִאֲרִיף יָמִים;
 וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרַכּוֹת נו'): אֲפֹלוּ הִרְיָקֵנִין
 שְׂבָף מְלֵאִים מְצוּוֹת כְּרַמּוֹן; כָּל יְהוּדִי אֵף שְׂנֵדָמָה
 שֶׁהוּא הֵכִי רְחוּק — הוּא מְלֵא מְצוּוֹת, וְאֵינָנוּ קוֹלְטִים,
 שָׂאנוּ הֵכִי מְאֻשָּׁרִים שְׂזָכִינוּ לְהִבְרָא מִזְרַע יִשְׂרָאֵל,

בְּרִגַע הָאַחֲרוֹן

שיז

וּלְמָה אָנוּ כָּל-כָּף שְׁבוּרִים וּרְצוּצִים? אֹמֵר רַבְנוּ ז"ל
(לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן י'): מָה שְׁבִנֵי-אָדָם רְחוּקִים
מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִפְּנֵי שְׂאִין לָהֶם יְשׁוּב הַדַּעַת,
וּלְמָה אֵינָם בְּיְשׁוּב הַדַּעַת? כִּי אֵינָם בְּשִׂמְחָה, כִּי אִם
הָיָה אָדָם בְּשִׂמְחָה, הָיָה מְיֻשָּׁב אֶת דַּעְתּוֹ, מָה לִּי לְהִיּוֹת
בְּעֻצְבוֹת?! עָרֶם יִצְאָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֶם אֶפְנֵס לְבֶטֶן
הָאֲדָמָה. הַתָּם הַקְדוּשׁ הָיָה רָגִיל לֹמֵר (סְפוּרֵי-מַעֲשֵׂיֹת,
מַעֲשֵׂה ט'): לְמָה לִּי לְהִסְתַּכֵּל עַל אַחֲרִים?! מָה
הַפְּסָדִיתִי?! כִּמָּה אָנִי מְרוּיַח מִיָּד לְיָד?! רַבְנוּ ז"ל
אֹמֵר (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן נה): רִוַח הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין
לְשַׁעַר, הֵינּוּ מָה שְׂאָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם,
וְאֵינוֹ צָרִיף לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה; כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל בְּגַשְׂמִיּוֹת,
כְּשֶׁאָדָם פּוֹתַח עֶסֶק, עָלָיו לְהַשְׁקִיעַ תַּכְף-וּמָיִד כֶּסֶף,
לְשֹׁכֵר חֲנוּת, וְאַחֲר־כֵּן לְתַקֵּן אוֹתָהּ וּלְסַדְּרָהּ, לְהַבִּיא
סְחוּרָה וּפּוֹעֲלִים, וּלְהַמְתִּין לְלִקְוֹחוֹת, וְעַל סִפְק סִפְקָא
שֶׁל רִוַח — מַשְׁקִיעַ הוֹן תּוֹעֲפוֹת, וּמָה יַעֲשֶׂה אִם לֹא
יִצְלִיחַ — אֲזִי הַפְּסִיד הַכֹּל. וְהֵנָּה בְּרוּחָנִיּוֹת יְהוּדֵי אֵינוֹ
צָרִיף לְהַשְׁקִיעַ מְאוּמָה, רַק פּוֹקַח אֶת הָעֵינַיִם בְּבִקְרָה,
וּמִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, שְׂאוֹמֵר רַבְנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק
א', סִימָן קמט), שְׁבִבְקָר טוֹב לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, כִּי
מִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ אֹר וְזִיו עֲרֻבוֹת וּנְעִימוֹת אֱלֹקוֹתָיו
יִתְבָּרֵךְ, יִרְאֵת שָׁמַיִם גְּדוּלָּהּ. וְלָכֵן אֹמֵר הַנְּבִיא (יִשְׁעִיָּה
מ, כו): "שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם, וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהִים" — זֶה

הַיְסוּד; וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד),
שָׁכַף מְנַהֵג יְרֵאֵי ה', תִּכְף-וּמִיד כְּשִׁמְתֵּעוֹרְרִים מֵהַשְּׁנָה,
כָּבַר חוֹשְׁבִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ. הַמְחַשְּׁבָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל
הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת — הִנֵּה הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא
פֹּה אִתִּי, עִמִּי וְאֶצְלִי, וְתִכְף-וּמִיד צְרִיכָה לְהַכְנִס בּוֹ
שְׂמִיחָה עֲצוּמָה: "בְּרוּךְ הַשֵּׁם, זְכִיתִי לְהַבְרָא מְזֻרַע
יִשְׂרָאֵל, מִהַ הָיִיתִי עוֹשֶׂה אִם הָיִיתִי נִבְרָא גוֹי אַרוּר
טָמֵא, הֲלֹא הָיִיתִי צָרִיךְ שְׂתֵהִיָּה לִי זְכוּת לְדַעַת שְׂאֲנִי
עָרַל טָמֵא, כְּדֵי שְׂאֲזַכֶּה לְהַתְגַּיֵּר, וְכוּלֵי הָאֵי וְאוּלֵי,
וְהִנֵּה זְכִיתִי לְהַבְרָא מְזֻרַע יִשְׂרָאֵל, וַיֵּשׁ לִי בְרָכָה שְׂאֲנִי
מִבְּרִיךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה: 'שְׂלֵא עֲשֵׂנִי גוֹי"', זו הַשְּׂמִיחָה
הַכִּי גְדוֹלָה. וְלִכֵּן אִם אָדָם שְׂמִיחַ שֶׁנִּבְרָא מְזֻרַע יִשְׂרָאֵל,
אֲזִי זוֹכֵה לְיִשׁוּב הַדַּעַת. חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים:
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִצְטוּוּ עַל רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה כְּנֻד
הָאֵיבָרִים, כֹּל אֶבֶר אוֹמֵר לָאָדָם: בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ עֲשֵׂה
בִּי מִצְוָה זוּ, אִיזוּ זְכוּת יֵשׁ לָנוּ, שְׁכָל אֶבֶר וְאֶבֶר צוּעֵק
לָנוּ: תַּעֲשֵׂה בָנוּ אֶת הַמִּצְוָה. וְלִכֵּן "בְּרִגְעַת הָאֲחֵרוֹן"
שְׂאָדָם חוֹשֵׁב, שֶׁהִנֵּה אֶבֶד מְנוּס וְתִקְוָה מִמֶּנִּי, וְאִינִי
שׁוֹה מְאוּמָה, לָמָּה תֵּאמַר כֶּף? ! יִשְׂתַּבַּח שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ
מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂאֵתָה יְכוּל לְקַיֵּם
אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (קְדוּשִׁין
ל:ט): יֵשֵׁב וְלֹא עֵבֶר עֲבָרָה — נוֹתְנִים לוֹ שְׂכָר כְּעוֹשֶׂה
מִצְוָה. אָדָם אִינּוֹ עוֹשֶׂה דְבָר, אֵין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה, אֲבָל

אינו עוֹשֶׂה עֲבָרָה, זֶה כְּבָר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מְצוּהָ. וְלִכֵּן
 אומרים חכמינו הקדושים: שלש מאות ששים וחמש
 מצוות לא תעשה ישנן, כנגד שלש מאות ששים
 וחמשה ימות החמה, שכל יום ויום צועק לאדם אל
 תעשה בי רע. אם אדם אינו עושה מאומה, אך אינו
 עושה רע: אינו גונב וגוזל, אינו עושה עולות לזולת,
 ואינו עובר על רצונו יתברך, זה בעצמו השמחה הכי
 גדולה.

ולכן כשאדם נמצא במצב של דכאון ויאוש,
 וחושב שהנה הגיע "הרגע האחרון" של חיי, אין לי
 כבר מה לעשות, תזכר שדיקא כשנכנסה בך מחשבה
 זו, "ברגע האחרון" אתה יכול להפוך הכל לשמחה.
 ותהלה לאל, יש בכל יהודי מצוות: ציצית, תפלין,
 מזוזה, שבת, טהרת המשפחה, כשרות המאכלים,
 אשר עם כל מצוה ומצוה יכולים לרקוד כל היום, איך
 שהוא — יש בי מצוות, ואני עושה רצונו יתברך. ומה
 שאני עצוב — מפני שהסמ"ך-מ"ם מכניס בי יאוש
 ודכאון, ואומר לי: "הנה 'הרגע האחרון' שלך, זהו
 זה, כבר לא תראה אור בקצה המנהרה. תשפח
 מלראות עוד פעם אור וישועה". ועל זה אנחנו
 צריכים רחמים עליונים ועצומים, שנבוא לשמחה
 עצומה ולגרש את העצבות והמרירות והדכאון,

שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוה"ר"ן, חלק ב', סימן כד): מִצְוָה
 גְּדוּלָה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְלִהְרַחֵיק מִמֶּנּוּ הָעֲצָבוֹת
 בְּכָל הַכַּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. כִּי טַבַּע הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחֲרֵי
 עֲצָבוֹת וְעֲצָלוּת, וְגַם חֲכָמֵי הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים, שֶׁמָּה
 שֶׁאָדָם נִחְלָה, אֵין זֹאת אֶלָּא מִחֲמַת עֲצָבוֹת וְעֲצָלוּת.
 יִשְׁנֵם חוֹלִים הַחוֹשְׁבִים שֶׁזֶּהוּ הַרְגַע הָאַחֲרוֹן שֶׁלָּהֶם,
 אִךְ אִם יִכְרִיחוּ עֲצָמָם לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה — שׁוּם דְּבָר
 לֹא יִשְׁבֵּר אוֹתָם. אִם אָדָם חֹזֵק בְּאַמוּנָה, וְיודֵעַ
 שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פֹה, וְאֵין בְּלִעְדּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וּמְדַבֵּר
 אֵלָיו, וְהוּא שִׂמַּח בְּשִׂמְחָה אֵין סוֹפִית, אֵין מַעְלָה
 גְּדוּלָה מִזֶּו. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (ספר-הַמַּדוּת, אוֹת שִׂמְחָה,
 חלק ב', סימן א'): מִי שֶׁשִּׂמַּח תָּמִיד — מִצְּלִיחַ. כָּל
 כְּשֶׁלּוֹנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם הֵם רַק מִחֲמַת שֶׁהוּא בְּעֲצָבוֹת
 וּמְרִירוֹת וְדַכְאוֹן, וְהוּא מְלֹא עֲצָבִים, אֲבָל אִם אָדָם
 שִׂמַּח, אֵינוֹ מִפְּחַד מְשׁוּם דְּבָר, כִּי נִכְנָס בּוֹ בְּטַחֲוֹן
 עֲצָמִי, וְיודֵעַ — אֶפְלוֹ שֶׁאֵנִי נִמְצָא "בְּרִגְעַת הָאַחֲרוֹן",
 אֵנִי יָכוֹל לְתַקֵּן הַכֹּל. וְכִמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-
 מוה"ר"ן, חלק ב', סימן קיב): אִם אַתָּה מֵאַמִּין שֶׁיְּכוֹלִים
 לְקַלְקֵל, תֵּאַמִּין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; וְלָכֵן כָּל אֶחָד מֵאַתָּנוּ
 צָרִיךְ לְהִתְחִיל הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, וְלְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְלֹא
 לְדַחֵק אֶת הַשִּׂמְחָה מִיּוֹם לְיוֹם וּמְרַגֵּעַ לְרַגַע, אֶלָּא
 הַגַּעַת לְ"רִגַע הָאַחֲרוֹן" שֶׁנִּדְמָה לָךְ, שֶׁאַבְדָּתָ תִּקְוָה,
 תִּדַע לָךְ, שֶׁיִּיקָא בְּרִגַע זֶה אַתָּה יָכוֹל לְהִתְהַפֵּךְ מֵהַפֵּךְ

לְהַפִּיךְ, וּלְהַשִּׁיג הַשָּׂגוֹת עֲלִיוֹנוֹת בְּיֹתֵר, כַּמּוּבָא בַּזֵּהר (חֶלֶק א' קכט.), בְּשַׁעֲתָא חֲדָא וּבְרַגְעָא חֲדָא הָאָדָם יְכוּל לְחַזֵּר בְּתִשְׁבּוּבָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וַיְהִיָּה בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה. בְּרַגַע אֶחָד אָדָם יְכוּל לְהַגִּיעַ לְמַעְלוֹת הַגְּבוּהוֹת בְּיֹתֵר, כִּי אֶצְלוּ יִתְבַּרֵּךְ יֵשׁ רַק שִׂמְחָה, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב (דְּבָרֵי-הַיָּמִים א' טז, כז): "עַז וְחֲדָוָה בְּמִקּוּמוֹ"; וְלִכְן כְּשֶׁאָדָם שִׂמַח הוּא נִמְצָא אֶצְלוּ יִתְבַּרֵּךְ.

וְאֵיךְ זֹכִים לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה? אֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (סֵפֶר-הַמְדוּת, אוֹת שִׂמְחָה, סִימָן טו): כְּשֶׁתִּשְׂמַח אֶת הַצַּדִּיק, תּוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּשִׂמְחָה. הַצַּדִּיק דְּבוּק בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בּוּ בְּקַבְיָעוֹת, וְהוּא מְקַרֵּב אֶת כָּלֵל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּמַגְלֶה לָהֶם אֵיךְ שָׁגַם הֵם יְכוּלִים לְהִתְקַרֵּב לְבוֹרְאֵם, אָבֵל עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁהוּא כָּלוּל מְכָלֵל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַסֵּם "ד'-מ"ם בְּעֲצֻמוֹ קָם, וְרוּצָה לְבָלְעוֹ וּלְהָרֵם אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. הַצַּדִּיק מַגְלֶה אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהַסֵּם "ד'-מ"ם זֶה לְעַמַּת זֶה מְעַלִּים וּמְסַתִּיר אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִכְן שׁוֹנֵא הַסֵּם "ד'-מ"ם אֶת הַצַּדִּיק. וְכִמוֹ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל (סֵפֶר-מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֵׂה ז'), שֶׁקָּדָם שִׁירָדָה נְשִׂמַת הַצַּדִּיק לְזֶה הָעוֹלָם, הַסֵּם "ד'-מ"ם עָשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל, וְאָמַר: אִם הַנְּשָׂמָה הַזֹּאת תִּרְדַּבְּ בְּעוֹלָם, אֵין לִי כִּבְרָמָה לַעֲשׂוֹת; כִּי יוֹדַע, שֶׁהַצַּדִּיק יַגְלֶה אֶת

הַקְדוּשָׁת־בְּרוּךְ־הוא, וַיִּחַזַק וַיַּעֲוֹדֵד אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וַיִּכְנִיס בָּהֶם תְּקוּהָ וְשִׂמְחָה, וּמִמֵּילָא אֵין לוֹ כְּבָר מַה לַּעֲשׂוֹת; כִּי כָּל עַנְיָן הַסֵּמֶ"ךְ־מ"ם לְהַכְנִיס מַחֲלָקֶת וּפְרוּדִים בְּנַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלִגְרָם קִטְטוֹת וּפְלוּגִים וְשִׁנְאֵת חֲנָם, לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֲמִתּוֹת מְצִיאֹתוֹ וַיִּתְבַּרֵּךְ. כִּי הַסֵּמֶ"ךְ־מ"ם כּוֹפֵר בְּעֵקֶר, וְהוּא לֵץ גָּדוֹל, כְּמֵאמָרָם ו'ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פְּרָשָׁה כּוּ, סִימָן ו'): "לֵץ תִּפְּקֵה" — זֶה עֲמָלֵק. הַסֵּמֶ"ךְ־מ"ם הוּא שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂוֹ, וַיַּעֲשׂוּ יוֹצֵא עֲמָלֵק. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ ו'ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת שְׁמִחָה, סִימָן טז): מִי שֶׁמְּפָרְסֵם אֶת הַצְּדִיק, זוֹכֵה לְשִׂמְחָה; אִם הָיָה לָנוּ שֶׁכָּל, הָיִינוּ מְפָרְסָמִים אֶת הַצְּדִיק לְכָל־מֵ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה נִכְנָסֶת בְּנוֹ שְׂמִחָה עֲצוּמָה. וְלָכֵן אוֹמֵר רַבֵּנוּ ו'ל (לְקוּטֵי־מוֹתֵב"ן, חֶלֶק א', סִימָן כט): מִי שֶׁמְדַבֵּר תָּמִיד מִשְׁבַּח הַצְּדִיקִים, זוֹכֵה שֶׁהַדְּבוּר שֶׁלוֹ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, כִּי בְּנֵי־אָדָם שְׁבוּרִים וְרְצוּצִים, וְרוּצִים רַק לְשִׁמְעַת אֶת הַטּוֹב, כִּי טוֹב הַכֹּל חִפְצִים לְשִׁמְעַת, אֲף־אֶחָד אֵינוֹ מְעַנֵּין שֶׁיִּשְׁפְּרוּ אוֹתוֹ, אִישׁ אֵינוֹ מְעַנֵּין שֶׁיִּכְנִיסוּ בוֹ עֲצָבוֹת וּמְרִירוֹת, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: "אַתָּה כְּבָר אָבוֹד, וְנִמְצָא 'בְּרִגְעַת הָאַחֲרוֹן' שֶׁל חֵי"ךְ". וְהַצְּדִיק בָּא וּמְהַפֵּךְ: "כֵּן, כֵּן, אַתָּה 'בְּרִגְעַת הָאַחֲרוֹן' שֶׁל גְּלוּתְךָ, אִם אַתָּה רַק תְּצִיֵת לְקוּלִי, כְּבָר תִּזְכֶּה לְהַכְלִיל בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְתוֹכֵל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ". וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תְּנַחֲוּמָא שְׁמִינֵי ב'): אֵין הַשְׂמִיחָה מִמְּתַנַּת לְאָדָם,

לא כל מי שְׁשָׂמַח הַיּוֹם שָׂמַח לְמַחֵר; וְלָכֵן אָסוּר לָנוּ
 לְדַחוֹת אֶת הַשְּׂמִיחָה מִרְגַע לְרִגַע וּמִשָּׂעָה לְשָׂעָה, וּמִכָּל
 שָׁפֵן מִיּוֹם וַיּוֹם, וּמִכָּל שָׁפֵן וְכָל שָׁפֵן מִשְׁבּוּעַ לְשְׁבּוּעַ,
 אֲלֵא צָרִיף כָּבֵר "בְּרִגְעַת הָאַחֲרוֹן", שְׁנֵדְמָה לָּהּ שְׁזָה סוּף
 וְקִץ שֶׁל חַיֵּיהָ, לְחִזְק עֲצָמָהּ עִם הַמְּצוּת וְהַנְּקֻדוֹת
 הַטּוֹבוֹת שֵׁישׁ בָּהּ, וְכֵן אֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֵלֶק
 א', סִימָן רפכ), שְׁצָרִיכִים לְדוֹן עֲצָמוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי אֵין זֶה
 יַעֲזֶה לְהַפִּיל עֲצָמוֹ; יֵשׁ בְּנֵי-אָדָם הַהוֹלְכִים מִמְרָמְרִים,
 בִּיאוֹשׁ וּבִדְכָאוֹן, וְחוֹשְׁבִים: "מִמְּנֵי לֹא יֵצֵא מְאוּמָה,
 אֲנִי נִמְצָא 'בְּרִגְעַת הָאַחֲרוֹן', וְאֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קִץ
 לְחַיֵּי, וְלֹא אֶבֶד עֲצָמִי לְדַעַת", כְּאֵלוֹ שֶׁם בִּקְבֹר יִהְיֶה לָהֶם
 מְנוּחָה, אֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (שִׁיחוֹת-הַר"ן, סִימָן פד), הֲלֹא הַתְּנָא
 הַקְּדוֹשׁ אֹמֵר (אָבוֹת, פֶּרֶק ד'): וְאֵל תֹּאמֵר, כִּי הַשְּׂאוּל בֵּית
 מְנוּס לָּהּ. בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם אָדָם מְקַבֵּל דְּקִירָה אוֹ
 נְשִׁיכָה מִיְתוֹשׁ אוֹ זָבוּב וְכִדוּמָה, הוּא כָּל-כֵּן עָסוּק
 וְטָרוּד, שְׁאֵינְנוּ שֶׁם לֵב לָזֶה כָּלֵל, אֲבָל בִּקְבֹר אֵין
 יְכוּלִים לְזוּז, וְשׁוֹמְעִים כָּל רְחִישָׁה שֶׁל כָּל תּוֹלַעַת, שֶׁל
 כָּל עֶכְבֵּר שְׂדֵה, שֶׁל כָּל עֶקְרֵב וְנַחֲשׁ. וְאֵיךְ תֹּאמֵר: "אֲנִי
 רוֹצֶה לְאֶבֶד עֲצָמִי לְדַעַת, כִּי אֲנִי נִמְצָא 'בְּרִגְעַת
 הָאַחֲרוֹן', וְאֵין לִי שׁוּם תְּקוּהָ, וְהַשְּׂאוּל בֵּית לִי", הֲלֹא
 שֶׁם לֹא תִהְיֶה לָּהּ מְנוּחָה כָּלֵל וְכָלֵל. אֲבָל אִם תִּהְיֶה
 שְׂמִיחָה, וְתִדְבֹר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, תִּמְשִׁיף עַל עֲצָמָהּ
 בְּטַחוֹן עֲצָמִי, וְתִהְיֶה הַמְּאֻשֶּׁר בְּיֹתֵר בְּחַיִּים. וְאֹמֵר

רַבְּנוּ ז"ל (ספֿר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן ע'): עַל־יְדֵי שְׂמֻחָה תָּבוֹא תְּפִלָּתְךָ בְּהִיכַל־מֶלֶךְ; אִם רַק תִּהְיֶה בְּשְׂמֻחָה, תְּפִלוֹתֶיךָ יִכָּנסוּ לְפָנָי וְלִפְנֵים בְּהִיכַל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא. וְכֵן אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (ספֿר־הַמִּדּוֹת, אוֹת תְּפִלָּה, סִימָן פּא): תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּשְׂמֻחָה, הִיא עֲרֵבָה וּמִתְקָה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ; הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב מְאֹד כְּשֶׁיְהוּדֵי בְּשְׂמֻחָה, וּמִתְפַּלֵּל אֵלָיו בְּשְׂמֻחָה. וְכָף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוּחַר טוֹב תְּהִלִּים ק'): בְּשַׁעַת שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל לְהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, יֵהָא לְבוֹ שְׂמֻחָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ק): "עֲבָדוּ אֶת ה' הַיּוֹ"ה בְּשְׂמֻחָה"; וְלִכֵּן דִּיקָא כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְאָדָם מִצָּבִים כְּאֵלוֹ, שֶׁנֶּדְמָה לוֹ: "הִנֵּה 'הַרְגַע הָאֲחֵרוֹן', אֲנִי אָבוֹד, אֵין לִי שְׁלוֹם־בַּיִת, אֵין לִי פְרָנְסָה, אֵין לִי גַחַת מִיְלָדִים, אֲנִי שָׁבוּר, שׁוֹנְאֵי רוּצִים לְבַלְעֵנִי, פָּרְשׁוּ מִלְכַּדְתָּ לְהַפִּילְנִי", בּוֹ בְּרִגְעַת שֶׁנֶּדְמָה לוֹ, שֶׁזֶּה "הַרְגַע אֲחֵרוֹן", עָלָיו לְזָכֹר, שֶׁבְּאֻמַּת הוּא נִמְצָא "בְּרִגְעַת הָאֲחֵרוֹן" שֶׁל הַגָּלוּת, וְהוּא יְכוּל כְּבָר לְצֵאתָ, וְלָרְאוֹת בְּמוֹ עֵינָיו גְּלוּי שְׂכִינָה, שֶׁזוֹ הַגָּאָלָה.

וְלִכֵּן עָלֵינוּ לְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ קִבְלָה חֲזָקָה, שֶׁהִנֵּה מֵעַכְשָׁיו אָנוּ מִתְחִילִים רַק לְשֻׂמְחָה, וְלֹא לְפָחוּד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם, וְלִקְיָם מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה לַד, סִימָן ח'): לְמַדְתָּךְ

תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שְׁכַשְׁיָהּ עוֹשֶׂה אָדָם מְצוּה, יְהֵא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּלֵב שְׂמֵחַ; הֲלֹא אָנוּ מְלֵאֵי מְצוּוֹת, לָמָּה לֹא נַעֲשֶׂה אוֹתָן בְּשִׂמְחָה?! הֲלֹא כְּשִׂיהוּדֵי יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ, וְהוֹלֵךְ לְכוּוֹן בֵּית-הַכְּנֶסֶת, מְלוּיִם אוֹתוֹ רַבּוֹת מְלֵאכֵי הַשָּׂרֵת מִימֵינוּ וּמְשֻׁמָּלוֹ, וְאִם הִיְתָה רְשׁוּת לְעֵין לְרֵאוֹת, אֵיךְ מְלֵאכֵי מַעְלָה סוֹבְבִים אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צוֹעֵד לְבֵיתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהִתְפַּלֵּל, אֲשֶׁר זֶה תְּהִלּוּכָה שְׁלֵמָה עִם רַבּוֹת רַבּוֹת מְלֵאכֵים, הָאוֹמְרִים: "אֲשֶׁרֵי הַבֵּן הַהוֹלֵךְ לְבֵית-הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁרֵי לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֲשֶׁרֵי לוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא!" אָדָם הִזָּה רוֹקֵד כָּל הַדֶּרֶךְ. אָבֵל מְרֹב עוֹנוֹת — הֵלֵב מְטַמְטֵם, הַמֵּחַ חֲשׂוֹף, הָעֵינַיִם עוֹרוֹת, וְאֵינָן רוֹאוֹת מְאוּמָה, וְהָאֲזִנַּיִם חֲרָשׁוֹת לְשִׁמְעַ אֶת הַכְּרוֹזִינִין. וְלָכֵן אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְּרַשׁ תְּהִלִּים קמו): אֵינִן לָךְ צַעַר כְּצַעַר עוֹרוֹן עֵינַיִם, שְׂאָדָם אֵינּוּ רוֹאֶה אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינּוּ שׁוֹמֵעַ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינּוּ מְרַגֵּישׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינּוּ רוֹאֶה אֵיךְ מְלֵאכֵי מַעְלָה הוֹלְכִים אֶתוֹ וּמְסַבְּבִים אוֹתוֹ בְּתִהְיוּכָה שְׁלֵמָה. וּמְכַל שְׂכָן כְּשִׁזּוּכָה לְהִלְבִּישׁ עֲצָמוֹ בְּטִלִּית וּתְפִלִּין, מְלֵאכֵי מַעְלָה מְקַנְאִים בּוֹ מְאֹד, שְׁזוּכָה לְהִלְבִּישׁ עֲצָמוֹ בְּבִגְדֵי הַמֶּלֶךְ — צִיצִית, וּמִתְעַטֵּר בְּכִתֵּר הַמֶּלֶךְ — הַתְּפִלִּין. וְכֵן מִתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְכַל דְּבוּר וְדְבוּר נְבָרָאִים מְלֵאכֵים, וְאוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה,

פְּרָשָׁה לב, סימן ו'): עוֹשֶׂה אָדָם מְצוּה אַחַת — נוֹתֵן לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלֶאֶךְ אֶחָד, עוֹשֶׂה שְׁתֵּי מְצוּוֹת — נוֹתֵן לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁנֵי מְלֶאכִים, עוֹשֶׂה הַרְבֵּה מְצוּוֹת — נוֹתֵן לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חֲצִי מִחֲנֹהוּ; לָמָּה אֲנַחְנוּ בְּעֶצְבוֹת וּבְדַכְאוֹן? כִּי אֵין לָנוּ אֲמוּנָה בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִם הִיְתָה לָנוּ אֲמוּנָה בְּבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, תָּמִיד הָיִינוּ שְׂמֵחִים וְעֲלִיזִים, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה מוֹחֵל לָנוּ עַל כָּל הָעוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (תהלים קד, לה): "יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הַרְשָׁעִים, אָנֹכִי אֲשַׁמַּח בְּהוֹי"ה", בְּרִגְעַ שְׂאָדָם שְׂמַח בֵּה', מִיַּד כָּלִים כָּל הַחַטָּאִים וְכוּ'. אִךְ אָדָם בְּטָבְעוֹ נִכְנָס לְלַחֲץ, וְרוֹאֶה שְׁחַר וּמִתְפַּחַד מְאֹד מְאֹד, וְקָשָׁה לוֹ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. אֲבָל אִם הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁבּוֹ בְּרִגְעַ שְׂכַלְנוּ אוֹמְרִים: "הִגְעָנוּ לְרִגְעַ הָאַחֲרוֹן", וְאֵין כָּבֵר מֶה לַעֲשׂוֹת", הִנֵּה עֹכְשׁוֹ דִּיקָא, כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים שְׂאִפְסָה תִקְוָה וְאָבֵד מְנוּס, הַעֲצָה — לִפְתַּח אֶת הַפֶּה וּלְדַבֵּר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׂפְתַּת הָאֵם, וּלְבַקֵּשׁ — שְׁנוּזָכָה לְרֹאוֹת בְּמוֹ עֵינֵינוּ בְּגִלּוּי שְׂכִינָה. וְכָל זֶה זוֹכִים — כְּשֶׁמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת הַצְּדִיק בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, אֲשֶׁר זוֹ הַמְצוּה הַכִּי גְדוֹלָה, כִּי אִם אָנִי זְכִיתִי לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצְּדִיק הָאֵמֶת, שְׁפוֹתַח לִי אֶת הַלֵּב, שְׁלִבִי יִבְעַר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לָמָּה שְׂלֵא אֲגַלֶּה אֶת זֹאת לְשֵׁנִי?! הֲלֵא כָּבֵר נֶאֱמַר (מְשָׁלִי ג, כז): "אֵל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעֲלָיו".

וְלִכֵּן זֶה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֲכָשׁוּ כָּל עֲבוֹדָתְנוּ —
 לְשַׁמַּח אֶת עֲצָמֵנוּ, לְשַׁמַּח אֶת הָאִשָּׁה, שְׂאוּמְרִים
 חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ראש השנה ו:): אִשָּׁה — בַּעֲלָהּ
 מְשֻׁמָּחָה. לְשַׁמַּח אֶת הַיְלָדִים, וּלְדַבֵּר רַק דְּבוּרִים
 טוֹבִים זֶה עִם זֶה, לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׁמַּח אֶת כָּל בַּר
 יִשְׂרָאֵל, וּלְחַזֵּק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זֶה הַמְּצוּהָ
 הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כִּי עִם יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים עֲכָשׁוּ מְשֻׁבְרִים
 וְגָלִים וּפְחָדִים, וּמִי שְׂאִין לוֹ אֶמוּנָה, נִדְּמָה לוֹ שֶׁזֶה
 סוּף הָעוֹלָם. וּבְאִמַּת אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסוּחִים
 פה:): אִפְלוּ מְחַצָּה שֶׁל בְּרוֹזל אֵינָה מְפַסְקֶת בֵּין יִשְׂרָאֵל
 לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים; אִם בְּכָל הַמְּלַחְמוֹת שֶׁהָיוּ וְעָבְרוּ
 עַל עַם יִשְׂרָאֵל הָיָה צְדִיק שְׁמַגְלָה לְכָלֶם: "מָה אַתֶּם
 פּוֹחָדִים, לָמָּה לָכֶם לָרַעַד וּלְזַחַל, תִּתְחִילוּ לְדַבֵּר עִם
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלָכֶם, שֶׁתְּהִיָּה לָכֶם
 הַתְּבוֹדָדוּת", אִז מָה אֲכַפֵּת לָנוּ מָה יְהִיָּה אִתְּנוּ? ! אָנוּ
 הוֹלְכִים אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵינָנו צְרִיכִים דְּבַר,
 אֵינָנו פּוֹחָדִים מֵאֶף אֶחָד — אֶלָּא מֵהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא! וְזֶה מָה שְׁדוּד הַמְּלָךְ אוֹמֵר (תְּהִלִּים כג, ד): "גַּם כִּי
 אֵלַי בָּגִיָּא צְלָמוֹת לֹא אֵינְא רַע, כִּי אַתָּה עֲמָדִי". אַתָּה
 אוֹתִיּוֹת: א'ת'ה' — הָא"ב כָּלּוּל מֵא' עַד ת', וְכֵן ה'
 — חֲמִשָּׁה מוֹצְאוֹת הַפֶּה, וְלִכֵּן מָה לִי לְפָחוּד? יֵשׁ לִי
 אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא! אֲזִי אִם הָיוּ מְגָלִים לְעַם
 יִשְׂרָאֵל אֶת עֲנִין תְּפִלָּה וְהַתְּבוֹדָדוּת, אֵין מָה לְפָחוּד, כִּי

כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ רַק דְּמִיּוֹן אֶחָד גְּדוֹל, שְׁמַעְלִים וּמִסְתִּיר
אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

לְכֵן בָּאוּ נִקְבַּל עַל עֲצֵמְנוּ לְחִזּוֹק וּלְעוֹדֵד אֶת
נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁדָּבָר זֶה כָּל-כָּף חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ,
כִּי כָף אָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְמֹשֶׁה: כָּל מֵה שְׁאַתָּה
יְכוּל לְשַׁבַּח אֶת יִשְׂרָאֵל שַׁבַּח, לְגַדְלָם וּלְפַאֲרָם (וַיִּקְרָא
רַבֵּה, פְּרָשָׁה ב', סִימָן ה'); צְרִיכִים לְחִזּוֹק וּלְעוֹדֵד וּלְשַׁמַּח אֶת
נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֵף אֶחָד אֵינוֹ מְעַנֵּן לְשִׁמְעַ רַע, כָּל
אֶחָד רוֹצֵה לְשִׁמְעַ רַק טוֹב. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּשֵׁי-
מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ח'), אֲשֶׁר לְכֵן לֹא כָּל אֶחָד יְכוּל
לְהוֹכִיחַ, אֵף שֶׁתּוֹכַחַהּ הִיא מְצוּה גְּדוֹלָה מְאֹד, מְצוּת
עֲשֵׂה שָׁל (וַיִּקְרָא יט, יז): "הוֹכַח תּוֹכִיחַ", עִם כָּל זֹאת
צְרִיךְ אָדָם לְדַעַת, שֶׁלֹּא כָּל אֶחָד יְכוּל לְהוֹכִיחַ. וְעַל-כֵּן
הַתּוֹכַחַהּ שֶׁעֲלִינוּ לְהוֹכִיחַ זֶה אֶת זֶה, הֵינּוּ לְהִיּוֹת רַק
בְּשִׁמְחָה, לְעוֹדֵד וּלְשַׁמַּח אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְהַחֲדִיר
בָּהֶם אֲהָבָה וְאַחֲדוּת, וְזוֹ הַשְּׁלֵמוֹת — שְׁנִחְיָה בְּשָׁלוֹם
וּבְאַחְוָה, וְנַעֲזֹר זֶה לְזֶה. כִּי כָף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים (עֲקָצִין פָּרָק ג'): לֹא מְצָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
כָּלִי הַמְּחִזֵּיק בְּרִכָּה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא הַשְּׁלוֹם; וּכְכֹל שֶׁאָדָם
בְּשָׁלוֹם עִם הַזּוֹלָת, הוּא מוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה בְּעוֹלָם.

אֵף מָה עוֹשֶׂה הַסֵּמ"ך-דְּמ"ם? 'הַפְּרִד וּמְשַׁל', וְזֶה

בְּרַגְעַ הָאַחֲרוֹן

שכט

כָּל כַּחוּ — לְהַפְרִיד בֵּין נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְמַשַּׁל עֲלֵיהֶם, שְׁזֶה כָּלֵל הַמַּפְלְגוֹת — פֶּלַג פֶּלַג, כְּדוֹר הַהַפְלְגָה, שְׁכֵלִם שֶׁקָּר אֶחָד גָּדוֹל, כִּי בְּלִי הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא אֵין כָּלוּם. חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (זְלָקוּט שְׁמוֹת רַעג): בְּקֶשׁ הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא לְתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַה שְׂיֻצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהָיוּ חֲלוּקִים אֵלָיו עִם אֵלָיו, כִּיּוֹן שְׂבָאוּ לְסִינֵי — נִתְאַחֲדוּ יַחַד, אָמַר הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא, הַתּוֹרָה כְּלָה שְׁלוֹם, וְלָמִי אֲנִי נוֹתֵנָה? לְאַמָּה שְׂאוּהֶבֶת שְׁלוֹם. וְלָכֵן עָלֵינוּ לְהִיּוֹת בְּשְׁלוֹם עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלְהִרְבּוֹת בְּשְׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (אֲבוֹת דְּרַבֵּי גִמְתָן כַּח): כָּל הַמְּשִׁים שְׁלוֹם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, מֵעֵלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלּוֹ מְשִׁים שְׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְפִי שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מִלֶּךְ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; רְאוּ לְהִיּוֹת בְּשְׁלוֹם עִם הָאִשָּׁה וְהַיְלָדִים, אִף שֶׁהָאִשָּׁה צוֹנַחַת שְׂאִין פְּרִנְסָה, צָרִיף לְכַבְּדָהּ וּלְיַקְרָהּ. וְכִמְאַמְרָם ז"ל (בְּבֹא מְצִיעָא נֵט): אוֹקִירוּ לְנַשְׂיֵיכוּ כִּי הֵיכִי דִתְתַעְתְּרוּ; וְכֵן אוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל (שִׁיחוֹת-הַר"ן, סִימָן רסד), שֶׁהַסֵּמ"ךְ-מ"ם עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבַע עוֹלָם לְשִׁבְרַת בְּתֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם שְׁלוֹם-בַּיִת, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יִכְשִׁילֵם בְּעִבְרוֹת חֲמוּרוֹת. וְלָכֵן צָרִיף לְשַׁמֵּר עַל כְּבוֹד הָאִשָּׁה, וְכֵן לְהַשְׁלִים עִם הַיְלָדִים, וְאִף שְׂאִין לוֹ נַחַת מֵהֶם, עָלָיו לְהִיּוֹת טוֹב עִמָּהֶם. כּוֹאֵב לוֹ שְׂאִינָם רוֹצִים לְדַבֵּר עִמוֹ, אוֹ בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ וְכוּ', עָלָיו

של

בְּרַגַע הָאַחֲרוֹן

לְלַמֵּד מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁגַם הַבְּנִים שְׁלוֹ בּוֹרְחִים
מִמֶּנּוּ, וְכִבְיָכוֹל לְהַשִּׁיב יְתִבְרַךְ יֵשׁ צַעַר. וְזוֹ מַעֲלַת
הַצְּדִיק, שֶׁהוּא מְשָׁלִים בֵּין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבֵין
יִשְׂרָאֵל, וּמְקַרֵּב אֶת הַבְּנִים לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. וְלִכֵּן
אֲשֶׁרִי אָדָם הַזּוֹכֶה לְגִלוֹת וּלְפָרְסֵם אֶת הַצְּדִיק הָאֱמֵת
בְּעוֹלָם, וּבְזֶה יִקְרַב אֶת בֵּיאת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ, בְּמַהְרָה
בְּיָמֵינוּ, אָמֵן וְאָמֵן!

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!